

Peter Van Damme
KU Leuven
Contact: Peter.vandamme@kuleuven.be

Dialogisch poëzieonderwijs

In een andere bijdrage in deze conferentiebundel stelt Elke D’hoker (auteur van het boek *Leerlingen en literatuur*) voor hoe zij studenten, leerkrachten en leerlingen al een tijdje laat kennismaken met dialogisch literatuuronderwijs. De aanpak moedigt leerlingen en hun leerkrachten aan om in vijf stappen kortverhalen op een dialogische manier samen te lezen.

Deze bijdrage is een vooruit- of terugblik op de workshop over dialogisch poëzieonderwijs, waarin de deelnemers ervaren en bespreken wat het zou kunnen betekenen wanneer we in de klas gedichten op een dialogische manier zouden lezen.

Poëzie lezen en bespreken door middel van een dialoog tussen leerlingen onderling en de leerkracht is uiteraard niet nieuw. Deze werkwijze werkt echter met duidelijk afgebakende stappen die steeds herhaald worden. En dit is ons inziens wel nieuw. We weten uit onderzoek dat leerlingen – en ook een aantal leerkrachten – poëzie als een complex genre beschouwen. Leerkrachten geven ook aan dat een lesaanpak die focust op de juiste interpretatie en analyse van een gedicht van leerlingen soms passieve observanten maakt. Met deze dialogische methode zorgen we ervoor dat leerlingen de rol van actieve participanten opnemen.

We beseffen heel goed dat dit niet vanzelfsprekend is. Toch menen we dat ‘de puberleef tijd’ en ‘poëzie’ nog steeds een goede match zijn. “Er wordt meer poëzie geschreven dan gelezen (op een bepaalde leeftijd)”, schreef Ellen Deckwitz al. Bovendien geloven we dat poëzie een genre is dat zich er uitstekend toe leent om leerlingen ‘creatief’, ‘kritisch’ en ‘emotioneel’ te leren denken.

De eerste alinea had het al over de kilometers dialogisch lezen die al zijn gemaakt met kortverhalen. In dit voorstel stellen we voor om het kortverhaal te vervangen door drie gedichten. De werkwijze laat toe om de eerste drie stappen van de methode zeker in een lesuur te doorlopen.

In wat volgt, leest u hoe de vijf stappen van dialogisch poëzieonderwijs er kunnen uitzien.

- *Stap 1*
De dichter, leerkracht of leerling draagt het gedicht een eerste keer voor. De leerlingen (die het gedicht eventueel in stilte nog eens lezen) noteren individueel een aantal vragen waarop ze zelf het antwoord niet weten. De vragen kunnen gaan over 'tekstbegrip', 'woordenschat', 'verwondering', 'nieuwsgierigheid', 'onbegrip', 'ergebnis', enz.
- *Stap 2*
De leerlingen lezen en bespreken het gedicht kort per twee. Ze vertrekken van de vragen die ze zelf formuleerden. Uiteindelijk formuleren ze samen minstens één cruciale vraag die ze aan de leerkracht bezorgen. Een cruciale vraag is een vraag die noodzakelijk is voor een globale interpretatie van de tekst.
- *Stap 3*
Er volgt een klasgesprek dat vertrekt vanuit de verschillende cruciale vragen. De leerkracht leidt het gesprek en zorgt dat er tijd is om over de leeservaring te praten. De leerkracht legt ook uit dat de klasgroep niet zoekt naar de ene, juiste interpretatie. Ook een 'consensusinterpretatie' is niet nodig. Tijdens het gesprek brengt de leerkracht de aandacht geregeld terug naar de tekst.

Cruciale vragen bedenken is niet altijd eenvoudig. Daarom is het aanvankelijk waarschijnlijk zinvol dat de leerkracht een aantal cruciale vragen voorbereidt. Toch is het de bedoeling om vooral van de vragen van de leerlingen te vertrekken.

Op het einde van stap 3 draagt iemand het gedicht nog eens voor.

- *Stap 4*

Voor het gedicht 'reïncarnatie' van E.N. Perquin krijgen de leerlingen onderstaande opdracht.

Critici gaven aan de gedichten van E.N. Perquin de volgende typering/en/eigenschappen:

- *de gedichten vertonen surrealistische trekjes;*
- *de gedichten bieden de lezer een vervreemdend perspectief;*
- *de gedichten zijn toegankelijk, ze zijn traditioneel en in parlando geschreven.*

Ga op zoek wat de critici met deze typering bedoelen en link deze typering en aan het gedicht dat we net hebben gelezen. Maak notities van jullie bevindingen, je rapporteert straks kort aan de klas.

In deze stap vindt het zogenaamde ‘expertenwerk’ plaats. De leerlingen gaan hun lectuur verdiepen door de tekst in bijvoorbeeld een ‘culturele’, ‘historische’, ‘sociale’ of ‘literaire’ context te plaatsen. De leerlingen kiezen een van de drie gedichten waarmee ze verder aan de slag willen. Zo ontstaan een aantal groepjes. De leerkracht bedenkt in deze stap de opdrachten en leidt de leerlingen eventueel naar een aantal bronnen. De leerlingen nemen notities en rapporteren eventueel kort hun bevindingen aan de rest van de klas.

- *Stap 5*

De opdrachten in deze stap gaan nog een stap verder. De leerlingen rapporteren nu ‘officiëler’ – schriftelijk of mondeling – dan in stap 4. Leerlingen kunnen eenvoudig hun onderzoek uit stap 4 verder afronden of de leerkracht kan een extra verdiepende opdracht toevoegen.

Tijdens de workshop op de conferentie doorlopen de deelnemers de eerste drie stappen met een aantal gedichten, en bespreken we een aantal ideeën voor stappen 4 en 5. Naast de redelijk analytische opdracht van hierboven zien we immers nog heel wat mogelijkheden in creatievere opdrachten. We staan eveneens stil bij mogelijke tekstkeuzes.

In de loop van dit academiejaar zullen een aantal studenten van de ‘Educatieve Master Talen’ van de KU Leuven deze werkwijze uitproberen in hun stagelessen. We hopen ook een onderwijsonderzoek te doen naar de mogelijkheden van dialogisch poëzieonderwijs.

Referenties

- D’Hoker, E. (2022). *Leerlingen en literatuur. Hoe vaardige lezers vormen*. Leuven/Amsterdam: Uitgeverij Lannoo Campus.
- Sigvardsson, A. (2016). “Teaching Poetry Reading in Secondary Education: Findings From a Systematic Literature Review”. In: *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61 (5), p. 584-599.
- Sigvardsson, A. (2019). “Don’t Fear Poetry! Secondary Teachers’ Key Strategies for Engaging Pupils With Poetic Texts”. In: *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64 (6), p. 953-966.
- Weaven, M. & T. Clark (2013). “I guess it scares us’ – Teachers discuss the teaching of poetry in Senior Secondary English”. In: *English in Education*, 47 (3), p. 197-212.